

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Hvor ble debatten av?

Johansen, Arne B.

Fornvännen 1984(79), s. 195-196

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1984_195

Ingår i: samla.raa.se

Debatt

Hvor ble debatten av?

I *Fornvännen* 78 (1983) sid 43–47 skrev jeg et debattinnlegg om "Problemer i svensk arkeologi". Men det ble ingen debatt. Enten mener debattspaltens lesere at problemene i mitt innlegg ikke er interessante, eller så vil ikke *Fornvännens* lesere debattere. Jag skal tydeliggjøre ytterligere: Er det uinteressant eller er det kanskje feil når jeg påstår at den svenske "normalarkeolog" har en skandaløst kort teoretisk utdannelse, og at vårt arkeologiske system oppmuntrer for lite til å skaffe seg en bedre utdannelse? Er det ikke så at vi konsentrerer våre utdannelsesressurser for lite og at den markerte sektoreringen i svensk arkeologi er skadelig?

Jag ber om at *Fornvännens* debattlyste lesere tar fram igjen mitt innlegg og ser etter om det kan være verd et svar. Debatt og avklaring av problemene er en nødvendig forutsetning for forbedringer. Selv om svensk arkeologi bare hadde noen av de problemene jag pekte på, haster det at vi samler oss og gjør noe. Visst er högskolesystemet og de andre delene av vårt apparat tunge og trege. Men dette gjør det desto nødvendigere å arbeide for endringer. Burde vi f.eks. forsøke å få til en arkeologisk utdanningslinje ved universitetet? Eksamen på denne linjen skulle i så fall være forutsetningen for å få jobb som yrkesarkeolog. Man kunne tenke seg en utdanningslengde på 5–6 år, naturligvis med innlagt praksis. På en eller annen måte må vi forbedre utdanningsstandarder. Ellers går den vitenskapelige arkeologi i Sverige dystre tider i møte. Den konsentrasjon om merkverdigheter og oppsiktsvekkende funn som er så tydelig i dag er et symptom på at nedbyggingen allerede er i gang.

Et annet viktig problem som må løses er fordelingen av ressurser. Det er noe som er feil når de arkeologiske undersøkelseskostnader for 30 km vegstrekning er like store som hele det beløp Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet har til disposisjon

for arkeologisk forskning på et helt år, eller når de arkeologiske utgravingene for det nye Riksdagshuset i Stockholm koster mer enn 10 ganger så mye. En slik fordeling er bare akseptabel dersom det framgravde materialet gir et motsvarende stort kvantum av ny kunnskap. Men det er ikke de store materialsamlingene fra etterkrigstidens eksploateringsarkeologi som har gitt den viktige nye kunnskapen. Nei, det meste av dette materialet ligger som tunge, døde klumper i våre museumsmagasiner. Nykunnskapen har i hovedsak kommet fra de frie prosjektene. Hvem skal nytenke på dette området dersom vi arkeologer ikke gjør det selv? Skal Riksrevisionsverket også her komme med sine produktivitetskrav og tvinge oss til å forsvare noe som ikke bør forsvares?

Burde forresten ikke Riksrevisionsverkets rapport om den statliga kulturminnesvården i Sverige være et aktuelt diskusjonstema i *Fornvännen*? Både rapporten og det svar som riksantikvarieämbetet har gitt er altfor lite kjent blant arkeologene.

Et viktig problem som bør debatteres er hvordan vi skal klare å få tilbake en slagkraft i den arkeologiske forskning som — relativt sett — er like stor som i sentralinstitutionenes epoke. Hvordan skal vi klare å drive en omfattende grunnforskning på den eldste bosetningen eller den tidlige urbaniseringen når vår normale arkeologiske "arbeidsenhet" er länsmuséet med 2–3 arkeologer uten verken utdannelse eller meritter i forskning? Vi kunne kanskje starte med å rense opp i begrepet "forskning" slik at vi ikke fristes til å tro at vi er bedre enn vi er. Å grave ut en stensetning og skrive rapport om den er normalt ikke forskning. Som del av dette bør vi selvsagt diskutere samarbeidsformer, ettersom det er gjennom samarbeid vi kan samle oss til slagkraft. Sverige kunne f.eks. deles inn i forskningsregioner der länsmuséer og andre arkeologiske interesser i hver region etablerte en

slags forskningsstiftelse som kunne gjennomføre de store, krevende grunnforskningsoppgaver. Hvordan skal vi dessuten få til et tverrvitenskapelig samarbeid som ikke bare bærer navnet, men som virkelig produserer kunnskap i mellomrommene mellom de etablerte forskningsdisiplinene?

Hvorfor har vi ingen debatt om datorisering i den svenske arkeologien? Hva vil kunnskapseffekten bli av at Riksantikvarieämbetet/Statens Historiska Museer nå skal få sine magasiner, registre og arkiver over på database? Vil det f.eks. gi en enda sterkere konvensjonalisering og innestengning av arkeologien fordi de etablerte kategoriene blir så lett tilgjengelige i forhold til det å gå ut

med nye idéer og lete fram nye observasjoner? Når det å bruke ADB dessuten inngår i en vel understøttet motetrend, skal det en nesten umenneskelig sterk rygg til for å motstå suget fra dataterminalen og velge spaden i stedet. Hvorfor diskuteres det bare pris og kapasitet i utredningene om datoriseringsspørsmålet? (f.eks. PM 4, 10/11-1983 från datorgruppen vid Raä/SHM) Har vi glemt at vår hovedjobb er å produsere ny kunnskap om fortidsmennesket?

Arne B. Johansen,
Institutionen för arkeologi,
Box 2133,
403 13 Göteborg

Om recensenter och recensioner

I ett föregående nummer av denna tidskrift svarade Björn Ambrosiani på min artikel om utställningarna vid Statens historiska museum (1984 s. 27).

Björn Ambrosiani menar om min utställningskritik att jag borde ha satt mig in i "företsättningarna för ett sakförhållande" . . . och "tagit del av Basutställningsprogrammet". Han bemöter således inte min kritik som sådan utan angriper min ståndpunkt som kritiker och efterlyser en bedömning som tar hänsyn till producenternas syften och villkoren för utställningarnas tillkomst. Björn Ambrosiani vill att jag skall recensera produktionsbetingelserna i stället för produkten.

Jag har allvarliga invändningar.

Recensenten står alltid på besökarens sida och påtar sig rollen av den kritiske besökaren. Om recensenten hade för vana att se utställningen med producentens ögon skulle kritiken bli en chimär. Det är därför irrelevant att i en bedömning av en utställning ta hänsyn till förhållanden som varken för recensenten eller andra besökare framgår av utställning-

en. För utställningar gäller som för böcker, filmer, m.m. — de har en egen struktur som skall vara informationsbärande eller förmedlande. Det är således inte upphovsmannens goda avsikter och ambitioner som bedöms utan resultatet. Författaren talar genom sin bok, målaren genom sin tavla, utställningsproducenten genom sin utställning. Varken författare eller konstnärer brukar ursäkta sina verk med hänvisning till originalmanus, skiss, tillkomsttid eller liknande.

Recensenten skriver alltså om det som direkt eller indirekt kan utläsas och tolkas av framställningen genom att sätta utställningen i relation till besökaren. Sedan är det producenternas angelägenhet — och det borde ligga i deras eget intresse — att sätta utställningen i relation till de ursprungliga planerna och programmen.

Recensenten — som står på besökarens sida — möter alltid problemet att besökarna och åsikterna är många. Finns det då ingen mall, inget "måttband" att mäta utställningen med? Jag vill hävda att utställaren själv